

Länsmuseernas samarbetsråd lämnar remissvar med anledning av:

SOU 2026:31 – Ett investeringsprogram för kultur

1. Allmänt om kulturens finansiering

- Länsmuseernas samarbetsråd anser att **kulturen är samhällsviktig och skyddsvärd**. Därför är utredningens budskap om betydelsen av ett perspektivskifte i samhället, där insikten om kulturens värde tydligare kommer till uttryck, något vi helt instämmer i. Vi delar också utredningens uppfattning om att kulturens värde behöver artikuleras på alla politiska nivåer, liksom att **satsningar på kultur bör betraktas som samhällsnyttiga investeringar** med kulturell, social och ekonomisk avkastning. Självfallet behövs också konkreta reformer, förändrad lagstiftning och ökade anslag, i syfte att främja starka kulturinstitutioner och verksamheter. Satsningar på kultur ska ses som en logisk följd av den grundläggande utgångspunkten att kulturen är en viktig samhällssektor värd att satsa på.
- Det behövs starkare finansiering av kulturen. Den på kort sikt mest verkningsfulla åtgärden vore att **öka den offentliga finansiering** vars struktur redan finns på plats. Men det är förstås positivt om även fler finansieringskällor kan växa fram och mer privat kapital kan komma kulturen till del. Viktigt att framhålla är att kulturverksamheter, inte minst museer, **redan i dag har en stor andel finansiering som inte är offentlig**. Den icke offentliga finansieringen utgörs av publikintäkter, donationer, kommersiella samarbeten med mera. Länsmuseerna arbetar aktivt med att bredda sin finansieringsbas än mer.

2. Ökade incitament för breddad finansiering

- Det är utmärkt även med stärkta strukturer för att underlätta breddad finansiering, så som **incitament, stimulanser och regelverk som gör det skattemässigt gynnsamt att stötta kultur**. Då systemet för skattereduktion för gåvor redan finns på plats för social verksamhet och forskning, är det enkelt att utvidga det till att också gälla gåvor till kultur. **Länsmuseernas samarbetsråd tillstyrker utredningens förslag i denna del.**
- Vad gäller de föreslagna **matchningssystemen tillstyrker vi dessa i huvudsak**, med ett par förslag på **justeringar och tillägg**, se vidare avsnitt 5.
- En **risk värd att beakta** är att **skatteincitament och matchningssystem** kan innebära en **maktförskjutning** från den offentliga kulturpolitiken till privata givare. Det är rimligt att anta att potentiella givare i huvudsak befinner sig i och nära storstadsregionerna, vilket i sin tur kan innebära en snedfördelning till nackdel för resten av landet. Detsamma gäller för de konstområdesspecifika preferenser som kan antas finnas hos resursstarka givare. Ett exempel är donationen till Kungl. Operan, som visar hur givares donationsvilja traditionellt gestaltar sig. Ett **system för breddad finansiering** måste därför utformas i noggrant övervägande med sikte på att **främja en mångfald av konst och kultur i hela landet**.

3. Den offentliga finansieringens betydelse

- Med utgångspunkt i ovan resonemang blir slutsatsen att kulturpolitiken och den offentliga finansieringen av kultur fortsatt är avgörande för en livskraftig kultursektor i hela landet. Länsmuseernas samarbetsråd understryker att **kulturpolitiken måste stå kvar, rentav kliva fram och stärka sin position, som viktig finansiär i kulturens ekosystem**. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av att den statliga kulturpolitiken under senare år i viss utsträckning dragit sig tillbaka, med urholkad finansiering som en följd av de senaste årens explosiva kostnadsutveckling.
- En **stark kulturpolitik** har **dubbel funktion**, dels dess betydelse för finansieringen i sig, dels i den signal det innebär att staten visar att den tillmäter kulturen värde, vilket i sin tur är en förutsättning för att mobilisera andras engagemang för kulturen och attrahera privat kapital.
- Kulturpolitiken behöver även **ta höjd för de förskjutningar och/eller snedfördelningar** som kan tänkas uppstå baserat på givares preferenser, med avseende på **a) regionala/geografiska aspekter, b) konst- och kulturområdesmässiga aspekter**. Vidare behöver en rimlig balans iaktas, mellan bredd (kultur som kan antas attrahera många) och smalt (kultur som tilltalar få men har konstnärligt eller kulturpolitiskt värde).
- Kort uttryckt: **Kulturpolitiken behöver ta ansvar för att en mångfald av kultur i hela landet kan upprätthållas!** Politiken kan och bör spela en balanserande roll och bidra med stadga och långsiktighet i kulturlivets finansiering och därigenom främja kulturlivets mångfald och tillgänglighet.

4. Särskilda aspekter av ett nytt investeringsprogram för kultur

- **Kulturens frihet är central**. Om finansieringen av kultur blir mer beroende av privata givare kan det uppstå risker kopplat till kulturens oberoende. Det är enkelt att föreställa sig situationer då givare signalerar, direkt eller indirekt, att man förväntar sig inflytande över den verksamhet man är med och finansierar. Kulturföreträdares integritet och professionalism är ofta tillräcklig för att möta dessa risker, men i utformningen av regelverken bör övervägas om en **mekanism eller uttalad norm** som understryker betydelsen av kulturens oberoende ska införas.
- Det är viktigt att **en miljard kronor** i ett nytt investeringsprogram för kultur är **nya pengar till kulturen**, investeringsprogrammet får inte finansieras genom omprioritering inom det befintliga budgetutrymmet för utgiftsområde 17. Om så sker har inget åstadkommit, förutom en maktförskjutning från kulturpolitikens demokratiska mandat till privata givares preferenser.
- Överväg om insamlingskampanjer för **stora satsningar av nationell betydelse** också bör kunna innefatta **gemensamma satsningar** med och för många aktörer spridda över landet om exempelvis **nationella kulturpolitiska intressen** så som digitalisering eller kultur för barn och unga.
- Arbetet med att attrahera externa medel är initialt en kostnad som kan vara svår för mindre aktörer att klara. Överväg en **stödfunktion** eller till och med reda medel för att stötta aktörer att komma igång, ett "starta upp-bidrag" för att stimulera ett långsiktigt arbete med breddad finansiering.

- Klargör att gränsöverskridande projekt, där museer samverkar med universitet och högskolor om kulturarvsforskning, digitalisering eller museipedagogik, liksom för utredningens förslag om kultur som ändamål, ska kunna berättiga till skattereduktion på samma sätt som i dag gäller för social verksamhet och forskning.
- Under senare tid har **motstridiga signaler** kommit från staten om hur **delvis offentligt finansierade verksamheter ska förhålla sig till marknaden**. Ska aktörer, med hel eller delvis offentlig finansiering, vara aktiv på marknaden eller ska den tvärtom undvika att riskera att påverka densamma. Staten uttrycker å ena sidan en önskan om mer privat kapital till kultur, å andra sidan behovet av återhållsamhet i offentligt finansierade verksamheter närvaro på marknaden¹. **Staten behöver klargöra sin uppfattning:** Om kulturinstitutioner ska hålla sig ifrån marknaden måste principen vara att de också näst intill fullt finansieras av det offentliga, om staten tvärtom vill uppmuntra kulturaktörer att finansiera sig via marknaden bör de avstå från att försvåra just den ambitionen.

5. Specifika synpunkter om matchningssystem

- Museer har inte sällan ideella krafter till sitt stöd. **Ideellt arbete** via exempelvis vänföreningar och volontärsystem bör kunna berättiga till medfinansiering via matchning.
- För att stimulera matchningsberättigade insatser i hela landet bör det övervägas om balanserande mekanismer bör byggas in i systemet, exempelvis **differentierade matchningskvoter**, där kvoten ökar om den matchningsberättigande insatsen sker utanför storstadsregionerna. Den exakta utformningen kan övervägas närmare, poängen är att skapa ett nationellt system som stimulerar gåvor i hela landet.
- Museer, inte minst utanför storstadsregionerna, är ofta i åtnjutande av gåvor som är mindre än en miljon. **Tröskeln i det semiautomatiska systemet bör sänkas avsevärt**, exempelvis till 100 000 kr, för att systemet inte genom sin konstruktion ska utesluta det regionala näringslivets gåvomöjligheter och koncentrera denna del av medfinansieringen till ett fåtal större stiftelser och storstadsaktörer. För att **minska tröskel- och marginaleffekter** kan man tänka sig att **upp- respektive nedtrappning** införs i stödet vars spann utredningen föreslår ska vara 1–10 mnkr (men som enligt vårt förslag 0,1–10 mnkr).
- De flesta projekt inom kultursektorn löper längre än ett år. Se till att systemet möjliggör utfästelser om matchning som rör längre åtaganden för medfinansiering än ett år.
- Klargör att avdragsgill eller matchningsberättigande gåvor också ska kunna avse det fysiska och digitala kulturarvets infrastruktur, så som byggnader, fastigheter och magasin, det vill säga de yttre förutsättningar som är intimt förknippad med den skyddsvärda kulturverksamheten.

¹ [Ny lagstiftning om offentlig säljverksamhet](#), information om ny lagstiftning, Konkurrensverket 2026

6. Utvärdering

- Efter en mandatperiod med investeringsprogrammet i bruk bör det utvärderas om det nya regelsystemet haft eftersträvad effekt, och särskilt med avseende på a) om mer pengar allmänt har kommit kultursektorn till del och b) hur systemet har påverkat den geografiska fördelningen av kultursatsningar och ambitionen om ett mångfaldigt kulturliv i hela landet.

Om Läns museernas samarbetsråd

Läns museernas samarbetsråd är en samverkansorganisation för Sveriges 24 läns museer.

Organisationen arbetar för stärkt samverkan mellan läns museerna och för samhällets förståelse för läns museerna som bärare och förvaltare av hela landets kulturarv. Organisationens arbetar för att synliggöra läns museernas roll, särart, unicitet och styrka, samt deras betydelse som arena för kunskap, kulturupplevelser, bildning och fri åsiktsbildning. Läns museerna finns i hela landet och berättar utifrån kunskap och regional förankring om sitt län och dess unika kultur och historia. Läns museerna tillsammans speglar hela landets kultur och gör kulturarvet tillgängligt för hela Sveriges befolkning i dag och för kommande generationer.

Läns museernas samarbetsråd, Stockholm september 2026

Therese Stoltz, ordförande

Ulf Dernevik, generalsekreterare